

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอรือเรื่อ จังหวัดเลย พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของศศิธร และคณะ (2555); ชนิกันต์ และสุภารัตน์ (2557); นัฐวุฒิ และคณะ (2557) และ Norkaew *et al.* (2012) และในส่วนของรายได้พบว่าใกล้เคียงกับการสำรวจขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา (2560) โดยประชากรในเขตพื้นที่มีรายได้ เฉลี่ยประมาณ 23,000 บาทต่อคนต่อปี มีการปลูกพืชไร่มากที่สุด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ชিং ถั่วลิสง ถั่วดำ รองลงมาเป็นการปลูกข้าว และไม้ผล เป็นต้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืม สอดคล้องกับการศึกษาของนัฐวุฒิ (2557) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 84 กู้เงินมาลงทุนทำการเกษตร และในส่วนของแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการใช้สารเคมีส่วนใหญ่มาจากเพื่อนบ้าน ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของพิมพ์ลดา และสุชาดา (2557) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี ร้อยละ 91.00 จากหน่วยงานเกษตรกรตำบล เกษตรอำเภอรือเรื่อ ร้อยละ 44.20

ในการศึกษาครั้งนี้เกษตรกรมีคะแนนของความรู้หลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 87.07; ระดับความรู้สูง) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนัฐวุฒิ (2557) พบว่าเกษตรกรในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีค่าคะแนนของความรู้ของเกษตรกรหลังการใช้สารเคมีมากที่สุด (ร้อยละ 85.25) อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของค่าคะแนนความรู้ในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 81.86 ซึ่งอยู่ในระดับความรู้สูง สอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ลดา และสุชาดา (2557) ได้ทำการศึกษาคำถามเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี โดยเฉลี่ยมีความรู้ระดับดี ร้อยละ 92.90 ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี ร้อยละ 91.00 จากหน่วยงานเกษตรกรตำบล นอกจากนี้เกษตรกรมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 52.40 สามารถอ่านออกเขียนได้ และมีประสบการณ์ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นระยะเวลาานเฉลี่ย 1-5 ปี จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้ในระดับสูง

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนัฐวุฒิ (2557) พบว่าเกษตรกรในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเหมาะสมมาก (3.65 ± 0.36) เป็นอันดับแรก และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของพิมพ์พร และยุทธนา (2559) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมี เท่ากับ 2.95 (ระดับดี) เท่ากับค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมระหว่างการใช้สารเคมี (2.95 เท่ากับ ระดับดี) และมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมี เท่ากับ 2.80 (ระดับดี) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมของการศึกษานี้ผู้อยู่ในระดับเหมาะสมมาก (3.85 ± 0.74)

การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r

= 0.87, $P < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบตจมาศ (2549) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรในสวนส้มโอ: กรณีศึกษา หมู่บ้านม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.381$, $P < 0.001$)

สำหรับรูปแบบการจัดการการลดการใช้สารเคมีของเกษตรกรนั้น สำหรับงานวิจัยครั้งนี้พบว่าเป็นองค์ความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี โดยไม่ควรปล่อยน้ำให้ท่วมยอดข้าว 1-2 วัน เนื่องจากสามารถลดปริมาณเพลี้ยไฟได้ และในส่วนของพฤติกรรมขณะใช้สารเคมี เกษตรกรควรมีความร่วมมือกันทดลองปลูกข้าวอินทรีย์ ไม่เผาตอพงข้าวในแปลงนาเพื่อกำจัดศัตรูพืช ซึ่งรูปแบบที่ได้เป็นองค์ความรู้ คือ รูปแบบการลดปริมาณเพลี้ยไฟ และรูปแบบการปลูกข้าวอินทรีย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความรู้ ควรร่วมกันวางแผนการจัดโครงการกิจกรรมส่งเสริมความรู้แบบมีส่วนร่วมโดยนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ทั้ง ได้แก่ รูปแบบที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นแกนกลางในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นและรูปแบบที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย กับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นแกนกลางในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้โดยคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรโดยรวม หรือกลุ่มเฉพาะที่จำแนกตามประเภทของพืชที่เพาะปลูก ขนาดพื้นที่ และลักษณะความเป็นเจ้าของเพื่อจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมต่อไป นอกจากนี้ควรมีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต้นแบบหรือมีการพัฒนาเกษตรกรที่มีความพร้อมในเรื่องดังกล่าวเพื่อสามารถให้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ภายในชุมชนและสามารถนำมาเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ได้ต่อไปอีกด้วย

สรุปผล

ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมของความรู้ในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีค่าอยู่ในระดับสูง โดยส่วนใหญ่มีคะแนนของความรู้หลังการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมากที่สุด แต่ความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีค่าต่ำที่สุด สำหรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเกษตรกรมีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด แต่พฤติกรรมในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ดังนั้นทุกหน่วยงานควรส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมของเกษตรกรในการใช้สารเคมีให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเป็นรูปแบบของการจัดการที่ดีสำหรับเกษตรกรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ควรจัดส่งเสริมความรู้ด้านการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี โดยมีเนื้อหาที่ส่งเสริมลำดับต้นๆ คือ การป้องกัน/กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานและชีววิธี ความรับผิดชอบที่เกษตรกรควรมีต่อผู้บริโภค และการตรวจสอบคุณภาพดินก่อนการใส่ปุ๋ย ส่วนด้านเนื้อหาความรู้การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ที่ควรส่งเสริมความรู้ในลำดับต้นๆ ได้แก่ ความรู้ทางการตลาดเกษตรเพื่อลดความเสี่ยงในการลงทุน การผลิตพลังงานทดแทนใช้ในครัวเรือน เช่น แก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ เป็นต้น